

1. Ρηχή φιάλη με πλούσιο εμπίστο διάκορο. Όμοιες αργυρές φιάλες έχουν δρεπει στη Βόρεια Ελλάδα.

2. Φιάλη με διακόσμηση θέματος παρμένου από την ελληνική μυθολογία. Πλαστική απεικόνιση του Ήρακλή και της νύμφης Αύγης. Πάνω από τα κερδώματα χαραγμένες με γράμματα της κλασικής ελληνικής γραφής οι λέξεις ΑΥΓΗ ΔΙΛΑΔΗ.

Ο ΘΡΑΚΙΚΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΟΥ ΡΟΓΚΟΖΕΝ

Την έλλειψη ισχυρής πολιτικής και στρατιωτικής εξουσίας στον τεράστιο χώρο που κατελάμβανε η αρχαία Θράκη από τη Μακεδονία ως το Δνείπερο και από το Αιγαίο μέχρι τα Καρπάθια, εκμεταλλεύτηκαν οι Πέρσες, οι οποίοι καθυπέταξαν τα πολυπλήθη και φιλοπολέμα φύλα του νότιου τμήματός της, εγκαθιδρύοντας έτσι τη σατραπεία της SKUDRA. Η κυριαρχία της, που στην ουδία είχε αποήσει μετά τις ήττες τους στη N. Ελλάδα κράτησε ως το 464 π.Χ. Μετά την περσική κυριαρχία ακολουθεί η λεγόμενη κρατική περίοδος της θρακικής ιστορίας. Κατά την περίοδο αυτή σημειώνεται μεγάλη ακμή στην πολιτική ζωή της χώρας με την ίδρυση του οδρυσικού βασιλείου από τον Τήρη Α' (441 π.Χ.). Το οδρυσικό βασίλειο επεκτάθηκε γρήγορα και αναδείχθηκε σε πρώτη βαλκανική δύναμη. Τόσο ο Τήρης όσο και οι διάδοχοί του, ακολούθησαν φιλοσκυθική αλλά και έντονη φιλελληνική πολιτική. Οι Θράκες δυνάστες του οδρυσικού βασιλείου διατήρησαν άριστες σχέσεις με τις ελληνικές αποικίες της Θράκης και τα ισχυρότερα ελληνικά κράτη της εποχής. Επίσημη γλώσσα του κράτους υιοθετήθηκε η ελληνική και σε αυτήν γράφονταν όλα τα ψηφίσματα και οι πολιτικές και στρατιωτικές συμφωνίες. Εκτός από τους Θράκες δυνάστες και τα μέλη της τοπικά αριστοκρατίας που χειρίζονταν άριστα την ελληνική και στον καθημερινό προφορικό λόγο, σύντομα με την επιμείξια που επήλθε από τους γάμους πολλών Θρακών με Ελληνίδες, η χρήση της ελληνικής γλώσσας επεκτάθηκε και στα κατώτερα στρώματα της Θρακικής κοινωνίας. Μετά το θάνατο του Κότυος Α' η κατάρρευση της οδρυσικής εξουσίας επιταχύνθηκε. Το κράτος διαιρέθηκε σε τρία τμήματα με ξεχωριστό βασιλέα το καθένα. Το 359 π.Χ. το οδρυσικό κράτος αντιμετωπίζει νέο κίνδυνο από την επεκτατική πολιτική του βασιλιά της Μακεδονίας Φιλίππου Β'. Μετά από 4 επιτυχεις εκστρατείες του τελευταίου, η Θράκη γίνεται το 341 π.Χ. μακεδονική επαρχία και η διοίκησή της ανατίθεται σε Μακεδόνα στρατηγό. Το έργο του πατέρα του συνέχισε μετά το θάνατο του ο Μ. Αλέξανδρος, που εξεστράτευσε το 335 εναντίον των Τριβαλλών. Στην τελευταία αυτή περίοδο της Θρακικής ιστορίας τοποθετείται χρονικά ο θαυμάσιος θησαυρός που δρέθηκε πρόσφατα στο Ρόγκοζεν.

Φωτεινή Τομαή — Κωνσταντοπούλου

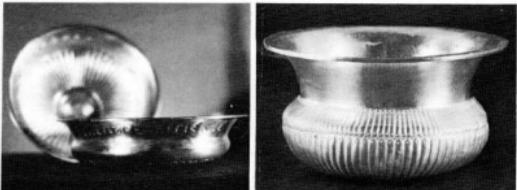
Αρχαιολόγος

Γεωγραφία - Ιστορία της περιοχής

Το χωριό Ρόγκοζεν βρίσκεται 163 χλμ. βορειός της Σόφιας, στην επαρχία Βρατσά (Κεντρική Βουλγαρία). Κείται στο μέσο της έυφορης πεδιάδας του Δούναβη, σε ιση απόσταση από το όρος Στάρα Πλανινά (Άιμος) και το Δούναβη, ανάμεσα στους ποταμούς Ογκόστα και Σκιτ (Σκίος). Δυτικά του Ρόγκοζεν υψώνονται τρεις θρακικοί τάφοι τύμβοι, η επιχώση των οποίων έχει αρκετά καταστραφεί στη διάρκεια χωματουργικών εκσκαφών. Βορειοδυτικά στη θέση Μπατλάν, υπάρχουν τρεις ακόμα ταφικοί τύμβοι με σωζόμενα λείψανα αρχαίου οικισμού. Συστακτική αρχαιολογική έρευνα στην περιοχή δεν έχει γίνει ως τώρα, αλλά οι αδελφοί Σκορπίλ (περιπτυγές του περασμένου αιώνα) αναφέρουν τις σα μια τις τουμπές θρέθηκε θρακικός απλισμός της πρώιμης εποχής του Σιδηρού. Ωστόσο, τα ευρήματα αυτά δεν έχουν διασωθεί. Βόρεια του χωριού βρίσκεται η θέση Σέλιστε. Εδώ βρέθηκαν λείψανα μεγάλου μεσαιωνικού οικισμού, που αναπτύχθηκε στη διάρκεια της περιόδου από τον 9ο ως τον 14ο αιώνα. Βρέθηκαν νομίσματα του τάφου Μιχαήλ Β' του Ασεν (1246-1256 μ.Χ.), πλούσια κεραμική της περιόδου που προσανθέρθηκε και πάμπολτα αντικείμενα της καθημερινής ζωής. Είναι σημαντικό, ότι ήδη από αυτή την εποχή, το χωριό αναφέρεται σε επίσημα έγγραφα με τη σημερινή του ονομασία. Σε οβιουμανικό έγγραφο του πρώτου μισού του 15ου αιώνα, το χωριό Ρόγκοζεν αναφέρεται με τη σημερινή του ονομασία, ως Τερζα (στομάβι). Η λέξη meztra είναι αραβική και σημαίνει τόπο, ως πολικούτιονημένη. Είναι σημαντικό, ότι ήδη περιλαμβάνεται στη διάρκεια της οθωμανικής κατάπτωσης, γύρω στα τέλη του 14ου αι., οι κάτοικοι του Ρόγκοζεν υποχρεώθηκαν να εκπατρισθούν και να κρυψτούν σε κοντινές, ορεινότερες τοποθεσίες. Αργότερα, όταν ο κίνδυνος είχε περάσει, έχτισαν νέο οικισμό με τη ίδια ονομασία, στη σημερινή γνωστή θέση. Η ονομασία Ρόγκοζεν είναι πολύ παλαιά και προέρχεται από τη λέξη «ρόγκος» που σημαίνει τον πάπιρο των ευρύπιλλων με τον οποίο έπλεναν φάτες. Το επίθημα -επ- δηλώνει τον τόπο όπου φύεται ο πάπιρος ρόγκος.

Χρονικό της ανασκαφής

Ο θησαυρός βρέθηκε τυχαία το Σεπτέμβριο του 1985, μέσα σ' έναν κήπο

3. Φιάλη αδιακόσμητη. Στο κάτω εξωτερικό μέρος του χείλους η επιγραφή ΚΕΡΣΕΒΛΕ-ΠΤΟ ΞΞ ΕΡΓΙΣΚΗΣ 4. Φιάλη με διακόσμηση cannelures (ραβδώσεις).

κοντά στο νεκροταφείο του χωριού.

Οι ιδιοκτήτης του κήπου έσκαψαν κάποιο κανάλι για την παροχέτευση νερού από τον διαρρέοντα την περιοχή παραπόταμο Ντόλα, όπαν στα 40 μόλις εκατοστά από την επιφάνεια του εδάφους συνάντησαν τον πρώτο λάκκο με τα 65 ευρήματα. Από αυτά, 42 ήσαν πρόχι, 22 φιάλες και 1 οκυφός. Λοτόδο, χρειάστηκε να περάσουν τρεις ολόκληροι μήνες για ν' αποφασίσει το ζεύγος Σάβων να ανακοινώσει στις τοπικές αρχές το γεγονός. Στις αμέσως επομένες μέρες και πάρα τα διασκολες συνήθεις της πετραρχικής στην περιοχή του Βράτσα, Μπογκνάτη Νικόλωφ, όρχισε να ανασκάπτει συστηματικό το γύρω χώριο, για ν' ανακαλύψει σε απόσταση 5 μέτρων και δεύτερο ασβάθ λάκκο, απήτη τη φορά με 100 αργυρούς σκεύες.

Είναι φανερό πως ο θησαυρός είχε χωρίστει στα δύο και είχε ταφεί για λόγους ασφάλειας σε ξεχωριστούς άλλους κοινοτικούς λάκκους, αφού προηγουμένως είχε κλειστεί, όπως φαίνεται καθαρά από την ανασκαφή, σε πάνινους σάκους. Κάπιοι πολεμικό γεγονός στην περιοχή, το δεύτερο μισού του 4ου π.Χ. αι., ίωσας μα από τις εκστρατείες του Φιλίππου (346 και 342 π.Χ.) ή του Μεγάλου Αλεξανδρού (335 π.Χ.) απείλησε την τύχη του θησαυρού και φοβίστηκε τον κάτοχο του, γνωμώνα ή βασιλιά των Τριβαλλών, που όπως φαίνεται φονεύθηκε ή πιάστηκε αιχμάλωτος κι έτσι δεν αναζήτησε έκτοτε τα θαμένα πολύτιμα σκεύη.

Ο θησαυρός

Ο θησαυρός του Ρόγκοζεν αποτελείται από 165 αντικείμενα, όλα αργυρά: 108 φιάλες, 54 πρόχι, 3 σκύφους. Με μικρές εξαιρέσεις τα αντικείμενα αυτά είναι διακοσμημένα με ανάγλυφες ή εγχάρακτες κοινησίες, με απεικονίσεις θεών ή φανταστικών

ζώων και σκηνές από την ελληνική και θρακική μυθολογία. Μερικά τμήματα των αργυρών αυτών σκευών φέρουν επίχρυσο διάκοσμο. Τα αντικείμενα δεν είναι όλα της αυτής περιόδου. Σε αδρές γραμμές οι πρώτες εκτιμήσεις είναι ότι το αρχαιότερο από αυτά είναι του τέλους του Σου και των αρχών του που Π.Χ. αιώνα, κατα τα τελευταία των μέσων του ίδιου αιώνα. Ο πλούτος και η υψηλή τέχνη, το κάλλος και ο εντυπωσιασμός που επιδιώκεις ο καλλιτέχνης, ή οι καλλιτέχνες που επεξέργαστηκαν όλα αυτά τα αντικείμενα, εναρμονίζονται με το πνεύμα της θρακικής αριστοκρατίας που δηλώσεις την ισχύ της και το σεβασμό προς αυτήν, μέσα από την οδό της θρησκευτικής έκφρασης, του πλούτου και της ευμάρειας της εξουσίας.

Παρακάτω, αρχίζοντας με τις φιάλες, θα επιχειρηθεί μια σύντομη, κατά το δυνατό, περιγραφή των ευρημάτων του θησαυρού.

Οι φιάλες

Οι φιάλες αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μέρος του θησαυρού. Είναι συνολικά 108 και διαφέρουν μεταξύ τους τόσο στο σχήμα, όσο και στο μέγεθος, το βάρος και το διάκοσμο. Η εξαιρετικά μεγάλη ποικιλία

6. Φιάλη. Ο διάκοσμος αυτή τη φορά είναι εναλλασσόμενα μοτίβα κεφαλών ταύρου και φύλων θηλανιδίων.

στη διακόσμησή τους καθώς και ο ιδιαίτερος τρόπος της επεξεργασίας τους, μας κάνει να θωρούμε άλλες ως προϊόντα που εισήχθησαν από άλλα κέντρα, μακριά απ' τον τόπο που βρέθηκαν, και άλλες ως προϊόντα τοπικών εργαστηρίων. Μια προσεκτικότερη παρατήρηση και μελέτη τους δείχνει εξάλλου, ότι σύντονα στον ίδιο χρόνο παρήχθησαν σαν σύνολο άλλα και ούτε ότι, οι προερχόμενες τουλάχιστον από τη Θράκη, δήγκαν από το χέρι ενός και μόνο καλλιτέχνη ή εργαστηρίου. Οι περιοστερές πάντως έχουν κατασκευασθεί με την ίδια τεχνική: την σφυρλάτησης φύλλου αργύρου πάνω σε μήτρα. Έτοις επιτυγχάνετο ο βασικός διάκοσμος. Οι λεπτομέρειες σχηματίζονται αργότερα, σε δεύτερο στάδιο, και είχαν σχέση με την ευαισθησία και το ταλέντο του καλλιτέχνη.

Ανάλογα με το σχήμα τους, μπορούμε να διακρίνουμε τις φιάλες του θησαυρού σε τρεις βασικές κατηγορίες: τις ανοιχτές φιάλες, τις φιάλες του τύπου των καλύκων, που είναι υψηλά κάπως κύπελλα με ανοιχτό χείλος και τέλος, τις συνήθεις χαμηλές φιάλες.

Η πρώτη κατηγορία αντιπροσωπεύεται με 4 ξέχωρια τελείων μεταξύ των οποίων η σκέψη. Το πρώτο είναι φιάλη αρκετά ρηχή (διαμ. 19,5 εκ., ύψος 4,5 εκ., βάρος 337 γρ.), με όρθιο χείλος και εμπιστό διάκοσμο. Η βάση της φιάλης είναι διακοσμημένη με μεγάλες αυλακώσεις (cannelures). Η δεύτερη (διαμ. 19,5 εκ., ύψος 4,5 εκ., βάρος 251 γρ.), πολύ καλά, όπως και η πρώτη, διατηρημένη, φέρει πλούσιο διάκοσμο από εναλλασσόμενα μεταξύ των αμυγδαλόσχημα μοτίβα και φοίνικες που σχηματίζουν άνθη λυτού (εικ. 1). Πρώτες προσπάθειες απεικόνισης αυτού του διάκοσμου, πρέπει ίσως να αναζητήσουμε στην αρχαία Κολχίδα¹, όπου βρέθηκαν χρυσοί φιάλες με τον ίδιο ακριβώς διάκοσμο του

5. Φιάλη με εντυπωσιακό στην απόσυνη των λεπτομερεών, φυτικό διάκοσμο.

πρώτου μισού του 4ου π.Χ. αι. Παρόμοιες αργυρές φιάλες βρέθηκαν στη Βόρεια Ελλάδα² και τη Β. Δοδορούτσα (Αντζιάλ)³.

Το τρίτο δείγμα είναι φιάλη με φολδώτο διάκοσμο, που μπορεί μάλλον να θεωρηθεί ως μοτίβο εγχώριας καλλιτεχνικής παράδοσης. Τέλος, η τέταρτη φιάλη αυτής της κατηγορίας, η ωραιότερη του θησαυρού, είναι εκείνη με ανάγλυφη διακόσμηση σκηνής από την ελληνική μυθολογία (εικ. 2). Η φιάλη αυτή (διαμ. 13 εκ., ύψος 1,8 εκ. βάρος 184 γρ.) άριστα διατηρημένη, φέρει διπλό δισκοειδή πυθμένα: τον εβαντερικό διδύκαιο με σχηματίσιους οκτάφυλλους ρέτες, γύρω από τις οποίες εναλλάσσονται εγχάρακτοι λωτοί και φοίνικες: από μέσα, ανάγλυφη παράσταση του Ηρακλή και της Αύγης. Πάνω από τα εικονιζόμενα πρόσωπα είναι χαραγμένες με στοιχεία της ελληνικής κλασικής γραφής οι λέξεις ΑΥΓΗ ΔΗΛΑΔΗ. Οι δύο μορφές, του Ηρακλή

και της Αύγης, έχουν απεικονισθεί με τόση ζωντάνια και εκφραστική τελειότητα, που θα μπορούσε να υποθέσει κανείς ότι πρόκειται για έργο Έλληνα καλλιτέχνη. Στον ώμο της φιάλης είναι χαραγμένη η λέξη ΔΙΔΥΚΑΙΜΟ. Είναι σαφές ότι πρόκειται για κύριο όνομα, όνομα προσώπου, καθαρά θρακικό, που το συναντάμε εδώ για πρώτη φορά. Εύλογα όμως προσβάλλει το ερώτημα, πρόκειται για το όνομα του καλλιτέχνη, προφανώς επηρεασμένου από την ελληνική καλλιτεχνική παράδοση που το φιλοτέχνησε, ή του κτήτορα - πελάτη που το παρήγγειλε;

Ας επιστρέψουμε όμως στη μυθική παράσταση της φιάλης. Η Αύγη απεικονίζεται σχεδόν γυννή, στραμμένη, όπως φαίνεται από την κλίση του σώματός της και την έκφραση του προώπου της, προς τον Ηρακλή. Πίσω της διακρίνεται χιτώνας που συγκρατείται μόνο στους ώμους της. Στο ένα της πόδι φορεί ασανδάλι. Ο Ηρακλής είναι και αυτός γυνός και φέρει στεφάνη στην κεφαλή του. Φαίνεται να κάθεται σε λεοντίνη, η άκρη της οποίας είναι περασμένη με κρίκο στο δεξιό του χέρι. Κάτω βρίσκεται ακουμπισμένη η φαρέτρα του. Το αριστερό του πόδι κάνει μια κίνηση προς τα εμπρός και κρυβεται πίσω από το υποδημάδιο δεξιού πόδι της νύμφης. Με το δεξιό του χέρι στηρίζεται στο κόθισμα, ενώ το αριστερό το τείνει προς την Αύγη που στηρίζεται πάνω του. Σε αντίθεση με την ένταση που φαίνεται από την κίνηση αυτή στους μύωνες του, η έκφραση του προώπου του είναι ήρεμη και γεμάτη γαλήνη.

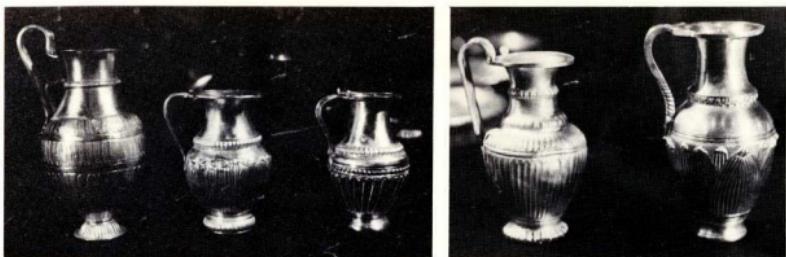
Στη δεύτερη κατηγορία, τους κάλυκες, που μοιάζουν με υψηλά κύπελ-

7. Φιάλη με επίχρυσο διάκοσμο γρυπών. Ανάμεσά τους, φοίνικες με την κορυφή στραμμένη προς τα κάτω.

8. Φιάλη με ζωόμορφο διάκοσμο.

9. 10 Πρόχοι με πλουσιό διάκοσμο από εγχαραξές κάθετες αυλάκωσεις, γλυσσοειδή μοτίβα.

λα, ανήκουν 21 φιάλες. Είναι σχεδόν όμοιες μεταξύ τους. Διαφέρουν μόνο στο μέγεθος και το βάρος. Η μικρότερη έχει βάρος 49 γρ. και τη μεγαλύτερη 105 γρ. Κύριο χαρακτηριστικό τους είναι το ημιφαρικό σύμμα και ο ομφαλός στο μέσο του πυθμένα. Το ύψος του αυχένα είναι σχεδόν ίσο με το ύψος του κυρίου σώματος και η άκρη του χείλους είναι στραμμένη, σε ολες, προς τα έξω. Ένα άλλο γνωριμά τους είναι η έλλειψη διάκοσμου, με εξαίρεση μόνο μια που φέρει κακιδιωτή ζώνη γύρω από τον ομφαλό του πυθμένα.

Στην τρίτη κατηγορία των συνήθων, ρηχών φιαλών ανήκει και ο μεγαλύτερος αριθμός (82 συνολικά) από τις φιάλες του θησαυρού. Οι φιάλες της κατηγορίας αυτής διαφέρουν μεταξύ τους κατά το είδος του διάκοσμου που είναι τόσο πλούσιος και ποικιλός, ώστε καμιά να μη μοιάζει με την άλλη. Οι πρώτες 11 φιάλες αυτής της κατηγορίας είναι αδιακόμητες (εικ. 3). Από αυτές οι 5 φέρουν τις παράκτιες επιγραφές, καμωμένες με στημένες: ΣΑΤΟΚΟ, ΚΟΤΥΓΟΣ ΕΞ ΒΕΟ, και ΔΙΣΟΙΔΙΑ ΕΠΟΙΗΣΗ, ΕΞ ΑΠΡΟ ΚΟΤΥΟΣ, ΚΟΤΥΟΣ ΕΞ ΑΠΡΟ. ΚΕΡΣΕΒΛΕΠΤΟ ΕΞ ΕΡΓΙΣΚΗΣ.

Όμοιες προς αυτές, αλλά με μόνη διαφορά το διάκοσμητη του σώματος της φιάλης με αυλάκωσεις, ακολουθούν οι επόμενες 41 φιάλες (εικ. 4). Εντυπωσιακά είναι ωστόσο ο διάκοσμος 9 ἀλλών φιαλών της ίδιας κατηγορίας με ποικίλα φυτικά μοτίβα: φοίνικες, βαλανίδες, άνθη λιωτού. Από αυτές η πιο εντυπωσιακή για τις λεπτομέρειες στην απόδοση των φυτικών παραστάσεων που την κομούν είναι αυτή της εικόνας 5.

Χαρακτηριστικό μοτίβο πεντε ακόμα φιαλών της ίδιας κατηγορίας είναι ο σπειροειδής μοιάζοντος. Ακολουθούν δύο ακόμα φιάλες με ενδιάφεροντα διάκοσμο που αυτή τη φορά είναι εναλλασσόμενα μεταξύ των τάφρων και φύλλων βαλανίδιας (εικ. 6) και φαίνεται να μοιάζουν πολύ με εκείνες του θρακικού θησαυρού που αγοράστηκε και φυλάσσεται στο μουσείο της Κραίδα στη Ρουμανία⁴.

Μοναδική είναι η επόμενη φιάλη (εικ. 7) με επίχριστο διάκοσμο γρυπών. Οι φτερωτοί λέοντες απεικονίζονται σε κατατομή με μια κίνηση πίσω αριστερά. Ανάμεσα τους προβάλλουν φοινίκες με την κορυφή στραμμένη προς τα κάτω. Το είδος αυτού διακόσμου συναντάται για πρώτη φορά στο χώρο της αρχαϊκής Θράκης και μπορεί να σκευάρια να ειπωθεί πως το σκεύος έχει εισαχθεί μέσω εμπορίκης ή άλλης οδού, από κάποια χώρα της Μέσης Ανατολής.

Τον ίδιο περίπου ζωδόμορφο διάκοσμο με φανταστικά ζώα, γρύπτες και λωτοσχήματα ανθή, καθώς και ζωδόμορφη πεπονίκων στο κέντρο έχει η φιάλη της εικ. 8.

Και απομένει μια ακόμα ομάδα 4 φιαλών που μοιάζουν πολύ μεταξύ τους,

τόσο στις διαστάσεις (διαμ. γύρω στα 12 εκ., ύψος 3,5 εκ.), όσο και στο διάκοσμο: στον ομφαλό του πυθμένα ανάγλυφη κεφαλή νέου ανθρώπου (δεν διακρίνεται από πρόκειται για άνδρα ή γυναικα).

Πάνω σε μια από τις φιάλες αυτές είναι καμωμένη με στημένες η επιγραφή ΚΟΤΥΟΣ ΕΞ ΑΡΓΙΣΚΗΣ.

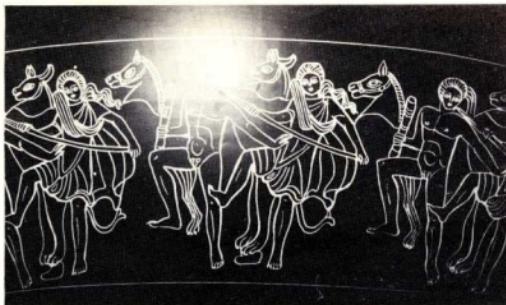
Οι πρόχοι

Και αυτών ο αριθμός δεν είναι λιγότερο εντυπωσιακός: 54 συνολικά, που τις διακρίνουμε σε δύο βασικές κατηγορίες. Αυτές με τον απλό γεωμετρικό διάκοσμο, και τις άλλες με την απεικόνιση σκηνών από τη μιθολογία. Ωστόσο, μερικές κοινά χαρακτηριστικά και των δύο κατηγοριών είναι η επίπεδη κόθητη λαβή, συχνά διακοσμημένη με φοινίκα ή απεικόνιση ανθρώπινης κεφαλής, το ωαδείς σήμα, η λεπτή επεξέργασία και τεχνική. Σχετικά με την τελευταία, αξίζει να σημειωθούν οι εξής παρατηρήσεις: η κατασκευή τους ακολουθούσε τριανθασική στάδια. Αρχικά εσφυγλατέστερο πάνω με μήτρα φύλλο αργύρου που θα αποτελούσε τη κοιλία, το κυρίως σώμα του αγγείου. Στο σημείο της συνένωσης των δύο άκρων του φύλλου, ο καλλιτέχνης το παραδούσε τη λαβή του σκεύους. Υστερά

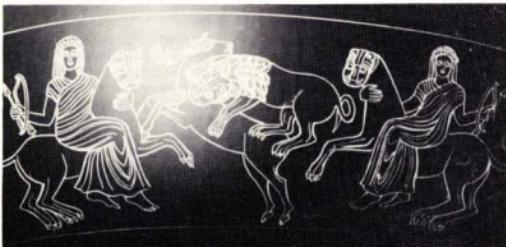
κατασκευαζόταν διαδοχικά από Εεχωριστά κομμάτια ο λαμπτής και η βάση. Η επιχρύσωση ορισμένων από αυτά γινόταν είτε με την τεχνική του αμαλγάματος, είτε με την προσθήκη λεπτού φύλλου χρυσού πάνω στο σημείο που επιβιβωμός ο καλλιτέχνης, αλλά με τόση δεξιοτεχνία, που να μη διακρίνεται σχεδόν καθόλου. Γενικά σ φόρμη και ο γεωμετρικός του πιλάριον διάκοσμος αυτών των αγγειών, δεν γίνεται γνωστός για πρώτη φορά από το θησαυρό του Ρόγκοζεν. Πλησιέστερα ανάλογα μπορεί να θρεπεί κανείς στις κεραμικές πρόχων της Σεύσθοπλης:

11. Πρόχος του λεγόμενου τυπου του Δερβενίου. Είναι εμφανής η επίβραση της ελληνικής καλλιτεχνικής παράδοσης.

12. Στην κοιλία της πρόχυου σκηνή από την ελληνική μιθολογία: Ο ένατος άθλος του Ηρακλή. Μονοδική περίπτωση απεικόνισης παρόμοιου θέματος σε τόσο πρώιμη φάση (5ος - 4ος αι.).

Αλλά απεικόνιση σε μια σύντομη περιγραφή των αντιπροσωπευτικότερων σκηνών που προαναφέρθησαν.

Στην πρώτη κατηγορία μπορούμε να διακρίνουμε τρεις υποομάδες. Εγκαρδικές που παριστάνουν αποίμηση σκοινιού, οριζόντιες σειρές με βούλες και στηγμές, κάθετες αυλακώσεις, γλώσσασειδή μοτίβα είναι το χαρακτηριστικό γνωρίσμα 18 από αυτές της πρώτης υποομάδας (εικ. 9, 10). Σε δυο από αυτές διαβάσουμε τις επιγραφές ΚΟΤΥΣ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΠΑΙΣ ΚΑΙ ΣΑΤΟΚΟΥ. Ένας άλλος ενδιαφέρων συνδυασμός διακόσμου με γεωμετρικά στοιχεία και φυτικά μοτίβα (φοινικάς) συναντάται σε μικρό αριθμό πρόχυων αυτής της ομάδας. Η τεχνοτροπία, ορικτά διαφορετική από των υπόλοιπων, μας πείθει για την υπάρχη περιοστορικής εργαστηρίων.

Ακολουθεί ένας άλλος τύπος με 19 αγγεία, ο λεγόμενος Μπιούκιστος (από τη μεγάλη μοιοτάτη του με σκείνες του θησαυρού που δρέπηκε στην ομώνυμη θέση σε απόσταση 30 χλμ. από το Ρόγκοδεν). Παρά τις μεταξύ τους διαφορές, τα σκεύη αυτά παρουσιάζουν κοινά γνωρίσματα, όπως πλαστική διακόσμηση της βάσης και του λαμπού, συγκά απομόνωση σκοινιού ή μαιάνδρου, κάθετες αυλακώσεις που καλύπτουν ολόκληρο της ύμας της κοιλίας.

Αλλά η επίδραση της ελληνικής καλ-

λιτεραρικής παράδοσης στις πρόχυους του Ρόγκοδεν, φαίνεται εντονότερα και σαφέστερα σε εκείνες του τύπου του Δερβενίου⁵. Οι πρόχυ ουτές, 11 συνολικά, φέρουν πλαστικό διάκοσμο από αυστηρά σχήματα ποιημένη απεικόνιση ζωικών μορφών, μαζί με γεωμετρικά στοιχεία. Οι λαβές των περισσότερων από αυτές φέρουν διακόσμηση φοινικά. Η ωραιότερη και αντιπροσωπευτικότερη είναι αυτή της εικόνας 11. Εχει ώψος 12 εκ. και βάρος 196 γρ. Φέρει επίχρυσο διάκοσμο. Η λαβή είναι διακομμένη με δύο κάθετες σειρές βουλες. Στη βάση της σχήματα ποιημένη απεικόνιση φοινικά. Στη βάση του λαμπού ανάγλυφη παράσταση κοκκίδων και ποι κάτω σκένευτρο κυκλών. Το σώμα του σκεύους καλύπτουν σχήματα ποιημένες παραστάσεις κερασφόρου. Κάτω από τα κεφάλια των ζώων αρχίζουν αβαθείς κάθετες αυλακώσεις. Προφανώς ο καλλιτέχνης ή οι καλλιτέχνες που φιλοτεχνήσαν αυτές τις 11 πρόχυους είχαν στο νου τους κάπιοι πρωτότυπο που έφεσε βορρά του Αίμου από τα παράλια του Αιγαίου.

Στη δεύτερη κατηγορία των πρόχυων του θησαυρού, περιλαμβάνονται 9 σκεύη με διάφορες σκηνές από την ελληνική και θρακική μιθολογία. Με εξαίρεση ένα μόνο αγγείο από το Μπόροδο⁶ της επαρχίας Ρούσσα, είναι η πρώτη φορά που συναντάμε στο χώρο της θουλωγαρίκης Θράκης απεικόνιση παρόμοιων σκηνών, που έχουν σχέση με το ιδεολογικό περιεχόμενο της θρησκευτικής παράδοσης και αντίληψης των αρχαίων Θρακών. Αναμφίβολα το ωραιότερο δείγμα είναι αυτό που απεικονίζει σκηνή από την κλασική ελληνική μιθολογία (εικ. 12). Είναι ο ένατος άθλος του Ηρακλή. Η σκηνή επαναλαμβάνεται 3 φορές. Ο Ηρακλής, γυμνός, κρατάει στο δεξί του χέρι το σόπλο και τείνει το αριστερό προς τη ζώνη της Ιππολύτης. Πίσω του διακίνεται προτοτυπί γύπτα. Εντυπωσιάζει η δυνατή κίνηση της αμαζόνων προς τα δεξιά με το δόρυ στο χέρι. Είναι ενδεδυμένη με κοντά, ως τα γυνάτα, ένδυμα. Πίσω της εικονίζεται ένα άλογο. Η παράσταση, ορικτά απλοίκη, μαρτυράει την προσπάθεια του καλλιτέχνη να μημβεί ελληνικά πρότυπα. Αν και ο μύθος του Ηρακλή και των αμαζόνων⁷ δεν είναι άγνωστος στη θρακική εικονογραφική τέχνη της μετά την ελληνιστική εποχή περιόδου, παρ' όλα αυτά η περίπτωση αυτής της πρόχυου παραμένει μοναδική για μια τόσο πρώιμη φάση όπως αυτή στην οποία αναφέρεται (5ος-4ος αι.). Οι υπόλοιπες 8 πρόχυ οι της κατηγορίας αυτής είναι διακομμένες με θέματα καθαρά της θρακικής μιθο-

13, 14. Πρόχυς. Εικονίζεται η θεά Άρτεμη Βένδης ως αμαζόνα κυνηγός, πιπεύοντα λέοντα.

λογικής παράδοσης. Οι 4 από αυτές απεικονίζουν σκηνές που έχουν σχέση με τη λατρεία της Μεγάλης Θεάς. Ωραιότερη και χαρακτηριστικότερη είναι εκείνη που παριστάνει την 'Αρτεμί Βένδη ως αμαζόνα κυνηγό (εικ. 13, 14) πιπεύουσα λέοντα. Η θεά είναι στραμμένη προς τα εμπρός με έκφραση ήρεμην και μεγαλεώδη. Φοράει μακρύ χιτώνα και τα μαλλιά της είναι μακριά, χωρισμένα σε πλεύρους. Οι ακρές τους πέφτουν μπροστά στο μέτωπο της. Με το δεξί της χέρι αγκαλιάζει τον αυχένα του ζώου και με το αριστερό κρατάει τόξο και βέλος. Η θεά είναι ανυπόδηπτη. Το λιοντάρι εικονίζεται σε καταστομή και μόνο το κεφάλι του φαινεται να κυττάζει επάνω προς τα κάτω. Το εμπρός δεξιή του ποδι άκουμπαίται τον αυχένα του ελαφίου και το αριστερό φτάνει κάτω απ' την κοιλιά του θηράματος. Η άλληψη τεχνικής τελειότητας είναι έκδηλη και γι' αυτό αποκλείεται να ανήκει σε Έλληνα καλλιτέχνη. Ωστόσο, η παράσταση δεν παύει να εντυπωσιάζει, αφού παρόμοια δείγματα γνωρίζαμε ως τώρα μόνο από την υπεροχρωματική περίοδο, ανυούματς τα στοιχεία της θρησκευτικής αντιλήψης των Θρακών σε πρωιμότερα χρονικά στάδια, όπως αυτό του δου Π.Χ. αιώνα.

Τελειότερης τεχνικής επεξεργασίας είναι όμως η πρόχος, της εικόνας 15. Το θέμα της έχει πάλι σχέση με τη Μεγάλη Θεά. Παριστάνει ακηνή κυνηγίου. Ένα λιοντάρι που επιτίθεται σε αγαλα. Το σώμα του δεύτερου ζώου έχει παρασταθεί με τον πιο φυσικό τρόπο, γέρνοντας κάτω από το βάρος του διώκτη του που το αρπάζει από το λαιμό. Η λαβή του σκεύους φέρει διάκοσμο με λεπτές αθαβείς

αυλακώσεις που απολήγουν σε αυτηρό σχηματοποιημένη μίμηση φοινικικά. Στη βάση του λαιμού διάσοφμος με κοκκίδες. Η βάση του αγγείου είναι αδιακόδιμη.

Παρ' όλα, την πιο ενδιαφέρουσα θεματογραφία έχει να μας παρουσιάσει η επόμενη πρόχος (εικ. 16, 17, 18). Η Μεγάλη θεά σε σκηνή κυνηγίου και, στο δεύτερο θέμα, σαν κυριαρχος, βασιλίσσα της φύσης. Στην πρώτη τη σκηνή εικονίζεται η θεά πάνω σε άρμα μαζί με ένα δεύτερο πρόσωπο, νέα γυναίκα που την οδηγεί κρατώντας το χαλινό 4 πετρών αλόγουν. Τα πόδια των ζώων εικονίζονται όλα. Τα κεφάλια των δύο πρώτων είναι στραμμένα στο πάλι και των άλλων δύο κυττάδους το θεατή. Τα πετρά τους παριστάνονται με απομίμηση κόκκινου ϕαινού. Η θεά και η νέα μαλλιά της είναι χτενισμένα σε χειροτερης βοστρύχους. Κρατάει τόξο και βέλος. Στο δεύτερο θέμα, η θεά πάλι επάνω σε άρμα, κρατάει μεγάλη φίλαλη και έχει δύο γυναικες οδηγούντος. Το ύφος της θεάς είναι θριαμβευτικό.

Ο σημαντικότερος είναι ότι, εκτός από αυτά καθαυτά τα δημιουργήματα της ελληνικής τέχνης, ως τώρα δεν είχαμε άλλη εικονογραφική μαρτυρία για τη λατρεία της Μεγάλης Θεάς που είναι η 'Άρτεμις Βένδης. Με τα ευρήματα του θησαυρού του Ρόγκοζεν, αποκτήσαμε μια ασφρή εικόνα της θρησκευτικής αντιλήψης των Θρακών και οδηγούμενας σε ασφαλέστερες ερμηνείες, τόσο προηγούμενων ευρημάτων όσο και φιλολογικών πηγών.

Αρχαιότερη και αρκετά απλοίκη είναι η επόμενη πρόχος (εικ. 19). Το σώμα του σκεύους είναι χωρισμένο σε δύο μέρη. Στο πάνω και μεγαλύτερο, κύρια βέση τακέζη η θεά, εν μέσω κεντάρων, με μακρύ χιτώνα και φτερά στους ώμους. Σε κάθε της χέρι κρατάει από ένα σκυλί. Στο κάτω μέρος εικονίζονται διάφορα ζώα. Το στύλ της οικονογράφησης δεν είναι μόνο αρχαιόκαλο θυμίζει και περαικά πρότυπα¹⁰. Πάντως, εισαγωγή του προϊόντος πρέπει μάλλον να αποκλείεται. Βεβαίωτερη φαίνεται η αποψη ότι πρόκειται πραγματί για το αρχαιότερο ιώνιο σκεύος, όταν διεπηρείται ακόμα πρόσφατη η επίδραση της ιανικής τέχνης στο χώρο της Θράκης.

Θρησκευτικό είναι επίσης το περιεχόμενο της θεματογραφίας δύο ακόμα, των τελευταίων που θα εξετάσουμε, πρόχων του θησαυρού (εικ. 20, 21). Σκηνή κυνηγίου, αιγαγρου, που πάντως δε συναντάμε εδώ για πρώτη φορά και ζωωθυσία(.) στο δεύτερο. Ιδιαιτέρω ενδιαφέρον προκαλεί το θέμα της ζωωθυσίας, κυρίως με το στοιχείο εκείνο της απεικόνισης γυναικειάς μορφής πάνω από το σώμα του πετριτού ζώου. Το θέμα, αν και δεν έχει ερμηνευθεί με αιγαγριά ως τώρα, δεν μας είναι άγνωστο τόσο από το θουλαγγικό¹¹, όσο και από το ρουμανικό χώρο¹².

Οι σκύφοι

Είναι μόνο 3. Αρχαιότερος θεωρείται ο τύπος με το ελαφρό κωνικό σώμα και την άκρη του χειλός στραμμένη έξω. Έχει βάρος 167 γρ. και φέρει επιχρύσιο διάκοσμο κάτω ακριβώς από το χείλος που μιμείται στεφάνι

15. Πρόχος. Σκηνή κυνηγίου

16. 17. 18. Η μεγάλη θεά σε σκηνή κυνηγίου και σαν κυριαρχος, βασιλίσσα της Φύσης

16. 17. 18. Η μεγάλη θεά σε σκηνή κυνηγίου και σαν κυριαρχος, βασιλίσσα της Φύσης

με φύλλα κισσού. Μοιάζει πολύ με τους σκύφους που θρέθηκαν κοντά στη Στάρα Ζαγορά και φυλάσσονται στο μουσείο Ashmolean.

Ο δεύτερος μοιάζει περισσότερο με τον κλασικό θεωρούμενο τύπο: κυνικό σώμα με δύο λαβές (η μία δε συζεταί) κυκλικής διατομής. Η άκρη του χειλούς κάμει ελαφρά κλίση προς τα έξω και ο πυθμένας είναι χαμηλός και κωνικός. Το σώμα του οπίκουρου καταλαμβάνει διακοσμητική ζώνη με επίχρισης εγχαράδρεις που μιμούνται φωνικού (Εικ. 1).

φυνία (εἰκ. 22). Οι διαστάσεις του τρίτου είναι εντυπωσιακές: ύψος 20 εκ., διάμ. πυμένα 12 και χείλους 13, βάθος 316 γρ. Αποτελείται από λεπτό φύλλο αργύρου που έχει σφυραρίζεται πάνω στη μήτρα. Φινέται αρκετά κατσαρώμενός. Φέρει επίχρισμα διάκοσμο με παραστάσεις ζώων: αρπακτικά πτηνά, αιγάς, έλαφια και λαγούς. Το διάκομο συμπληρώνουν γεωμετρικά στοιχεία, φολιδές και στιγμές. Ο πυβλώμαντος του αγγείου φέρει, μέσα σε κύκλο, διάκοσμο με σκηνή κυνηγίου: λύκος που εφοριά με αρνιάριδο (εἰκ. 23). Παρόμοιες σκηνές έχει ακόφης που βρέθηκαν στο Δουνάβη (Dunaj Gates) του α' μισού του 4ου αι. και φιλασσόταν σήμερα στο Μουσείο Μετρόπολιταν της Νέας Υόρκης.

Επιγραφικό - Γλωσσολογικό ιδικό

Αναμφίβολα, το στοιχείο που καθιστά μοναδική την περίπτωση του θησαυρού, είναι το πλούσιο επιγραφικό υλικό (σχέδ. 1) που βρέθηκε χαραμένο πάνω στα πολύτιμα σκεύη, που πενσούσαν πάτηκαν. Οι τύποι αν έλλειψη

- παρόμιους υλικού οδήγησε τους επιτήμαιους σε πολλές, διαφορετικές και συχνά συγκρούμενες θεωρίες όσσα αφορά τη γλώσσα, τη βροχή και την κοινωνική οργάνωση των Θρακών. Και ενώ λίγα, αλλά σημαντικά στοιχεία μπορούν να αντιληφθούν σχετικά με τη θρησκεία και την κοινωνία, ένα είναι θερινό. Η χρησηποίηση της ελληνικής γλώσσας στην καθημερινή ζωή και όχι μόνο, όπως μερικοί πιστεύουν τα ωφέλια στη επιστήμη γέγορρα, ότι τη φύρασμα ή τις συμμαχίες. Με δύο λόγια, η θεωρία εκείνη που υποστηρίζει ότι παρά τον εξελλιπόμενο τους, οι Θράκες είχαν δική τους γλώσσα, αλλά ήσαν υποχρεωμένοι να χρησιμοποιούν την ελληνική ως τη διπλωματική γλώσσα της εποχής, φαίνεται να κλονίζεται σημαντικά.

Αλλά ας δώμε καθεμία Ερχωριστάς της επιγραφές, αρχίζοντας από εκείνης που αναφέρονται σε κύρια ονόματα, ονόματα προώπων.

1. Σε αθαβάτιδα διάλογομηνή φιάλη, καμάψεντα με στιγμές της επιγραφή ΣΑΤΟΚΩ. Διθεματικό (ελληνική επιδραστή) κύριο, καθερά Βρακικό ονόμα, γνωστό από αρχαίες πηγές μέχρι και το 2ο-3ο μ.Χ. αύγου.

Σε πρόχο με γεωμετρικό διάλογο έκανε ο νόμα ΣΑΤΟΚΩ και μαζί κάποιου σύμβολα που μάλλον αναφέρονταν στο βάρος και την αξιά του σκευεύος. (σχέδ. 2)

3. Γύρω από το ρεχίδιο μιας πρόχου των αρχών του 4ου αιώνα, με συνεχόμενες στιγμές, η επιγραφή ΚΟΤΥΣ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΠΑΙΣ. Το όνομα Κότυς που επαναλαμβάνεται στις περισσότερες επιγραφές των θησαυρών ανήκει σε Θράκη βασιλέα της φυλών των Οδουνίων, και ποι συγκεκριμένα

στον Κότυ Α' που βασίλευε στο διά-
στημα μεταξύ 384/3 και 360/59 π.Χ.
Εδώ φαίνεται καθαρά η απτήλωψη
τη θεική καταγωγή του πηγεμόνα. Ο
Κότυς είναι παῖς, ανήκει στο γένος
έλκει την καταγωγή από το θεό
Απόλλωνα. Η πολιτική ερεύνηση απο-
κτά έτσι μεγαλύτερη αίγλη ασκών-
τας ισχυρότερη επιρροή μέσω της
θρησκευτικής οδού. Η χρήση, απόσ-
ο, του ελληνικού θεωνυμίου
(ΑΠΟΛΛΩΝ) γεννάει το εξής θεόν-
μα. Πρόκειται για τον ελληνικό θεό
με τον οποίο συνδέθηκε ο Κότυς ή
αποδίδεται θρακικός θεός με ελληνι-
κό ονόμα:

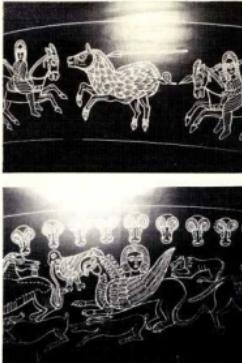
4. Στη γνωστή φιάλη με την παράσταση της Αύγου και του Ηρακλή, χαραμένο το νόμα της ΑΥΓΗΣ και παί κε τη ΕΔΗ ΔΗΑΔΗ. Για την ερμηνεία της λέξης αυτής προς ποιο μέτρο πειραινεί να γίνει υπόθεση μόνο. Ο Τεχνίτης, που μπορεί να μην κατεχεί καλά τον ελληνικό γραπτό λόγο, μετέφερε ιδέες από άδος το νόμα του Ηρακλή από το ελληνικό πρωτότυπο, το οποίο εμμείπει, αν και ο άριθμός των γραμμάτων στις δύο λέξεις δεν είναι ίδιος.

Πιο πάνω έγινε λόγος για τον εξελληνισμό των Θρακών, που έκινεται από την αριστοκρατία για να φτάσει με την επιμελεία πολλών γάμων θρακών με Ελλήνες, κυρίως στα χρόνια της μακεδονικής κατάκτησης, ως τα κατώτερα στρώματα της θρακικής κοινωνίας. Φάνεται όμως πως συγχύει την προσπάθεια των Θρακών να γράψουν την ελληνική πρόδοσην διαφορούριο βαθραρίσμοι, όπως αυτή ίσως. Η ιδιωτική εκφράση του ελληνικού λόγου από τους Θράκες ήταν γνωστή στην περιοχή πολλούς αιώνες, από την αρχαιότητα μέχρι την παραδοσιακή περίοδο της οθωνικής επανάστασης.

Σχέδιο 1 και 2. Η αποτύπωση των επιγραφών που βρέθηκαν πάνω στα σκεύη του Βραχιού

19. Μικρή πρόχος με εμπίστο μυθολογικό διάκοσμο.

20, 21. Αναπαράσταση διακόσμου μιας πρόχος με θρησκευτικό θεματογραφικό περιεχόμενο.

22. Σκύφος με εγχάρακτο επίχρυσο διάκοσμο που μιμεῖται φοίνικες.

23. Στον πυθμένα σκύφο σκηνή κυνηγιού: Λύκος εφορμά σε αγρόχοιρο.

κ.ε) διακωμαδεί κάπιο το Θράκη Τριβαλλό που μάλιστα ελληνικά και να άρει «σου νάκα βακτάρι κρούσα» (αντί «σου νάκην βακτηριά κρούσα»). Βέβαια προβλήματα καλλιέπειας δεν αντιμετωπίζουν όλοι οι Θράκες, και κυρίως αυτοί των ανωτέρων κοινωνικών στρωμάτων. Ο Θείδιος (Ovid. Er. ex Ronto II, α) παραδίδει σχετικά ότι ο βασιλιάς Κότυς Ε' έγραψε στίχους στην ελληνική με την άνεση και την τελειότατη γνήσιοι Ελλήνα πολιτή. Στην ίδια φάση διαδέσται παραπέρα η λέξη ΔΙΔΥΚΑΙΟΜ. Πρόκειται σαφώς για κύριο διθεματικό όνομα, και αυτό κατά την ελληνική επιδρούση. Το πρώτο συνθετικό είναι γνωστό από προηγουμένες περιπτώσεις ως ΔΙΔΥΣ. Το δεύτερο - ΚΑΙΜΟΣ, έχει μάλλον σχέση με τη λέξη ΚΑΙΝΟΣ (ΚΑΙΝΟΙ ή ΚΑΙΝΙΚΟΙ), αρχαία Θρακική φυλή που κατοικούσαν στη λεγόμενη Καινική, περιοχή η οποία εκτείνεται αριστερά του Εργίου ποταμού¹¹. (Επιγραφές με τοπωνύμια και ανθρωπωνίαμα)

5. Σε φίλια πάλι η επιγραφή ΚΟΤΥΟΣ ΕΞ ΒΕΟ (με μικρές συνεχόμενες στιγμές). Η γενική ΚΟΤΥΟΣ μαρτυρεί τη χρήση της ελληνικής τυπολογίας, καθώς η ισοθέτηση του ελληνικού κλιτικού συστήματος είχε γενικευθεί σε ανάλογο βαθμό με τη χρήση των ελληνικών καταλήξεων ήδη όπως φαινεται από τα τέλη του 5ου π.Χ. αιώνα. Επιπλέον, αν και είναι πολύ νωρίς να θύγαλει κανείς συμπεράσματα, η γενική αυτή προκαλεί σε μια έστω πρώτη ερμηνεία της και θα πρέπει να είναι μάλλον κτητική. Η φιάλη δηλαδή ανήκει στον Κότυ, είναι του Κότυος. Ο τοπικός προσδιορισμός, που ενέχει ταυτόχρονα την έννοια της κίνησης, ΕΞ ΒΕΟ πρέπει να δηλώνει τον τόπο προέλευσης, από που δηλαδή προέρχεται, από που στάλθηκε δύριστη η φιάλη από τον κολάκευαν και θυσιάζει δύρια που θα τον κολάκευαν και θα τον ευχαριστούσεν.

6. Στο χείλιος άλλη φιάλη, η επιγραφή ΚΟΤΥΟΣ ΕΞ ΒΕΟ και στον οφαλό του πυθμένα η λέξη ΚΑΙΝΟ, που συναντήσαμε παραπάνω. 7. Σε ακόμητη φιάλη από παχύ φύλλο αργυρού η επιγραφή ΚΟΤΥΟΣ ΕΞ ΔΙΣΛΟΙΑΣ ΕΠΟΙΗΣΕ. Το ίδιον ΔΙΣΛΟΙΑΣ, κύριο, ανήκει στη γνωστή κατηγορία των διθεματικών Θρακικών ανθρωπωνύμων. Άλλα ονόματα που έχουν τώρα έχουν αναφερθεί με το ίδιο, πρώτο συνθετικό: ΔΙΣΛΑΣ, ΔΙΣΛΟΠΟΙΟΣ.

8. Σε άλλη φιάλη, πάλι με στιγμές, η επιγραφή ΕΞ ΑΠΡΟ ΚΟΤΥΟΣ, και σε μία ακόμη,

9. ΚΟΤΥΟΣ ΕΞ ΑΠΡΟ. Στην πρώτη περίπτωση προηγείται το ίδιον της πόλης Άπρου, που απέχει 50 μίλια από τη Βιζή, πρωτεύουσα των Οδρίων.

10. Σε φίλη με ωραίο γεωμετρικό διάκοσμο βλέπουμε την επιγραφή ΚΟΤΥΟΣ ΕΞ ΣΑΥΘΑΒΑΣ. Το τοπωνύμιο ΣΑΥΘΑΔΑΣ, γνωστό από τον Σταμούλη (Συμβολή στην Ιστορία της Εκκλησίας της Θράκης) πρέπει να είναι το ίδιο με τη Σαύδα, λίγο ανατολικότερα της Λίνου και μάλλον πρόκειται για κτίσμα των Μακεδόνων, γιατί το ίδιον είναι μακεδονικό (Ηδούχιο στη λ. «Σαύδα», αυδοί Αμερίας στους σειλήνους ούτω καλεισθεί φίαν στο Μακεδονών).

11. Στο χείλιος άλλης φιάλης η επιγραφή ΚΟΤΥΟΣ ΕΞ ΑΡΓΙΣΚΗΣ και στην αρμεώς επόμενη.

12. ΚΟΤΥΟΣ ΕΞ ΕΡΓΙΣΚΗΣ. Η Εργίσκη, αρχαία πολιχή της Θράκης, ονομάστηκε έτσι από τον Εργίσκο, γιο του Ποσειδώνα και της νύμφης Άθας. Είναι, κατά τη σολιδοτή του Δημοσθένη, το Σερένιον, ή Σιρόντζον των Βουζαντίνων, η σημερινή Βουλγαρική Στράτνα.

13. Η επόμενη επιγραφή βρίσκεται πάλι στο χείλος φιάλης. Διαδαστεί καθαρά ΚΕΡΣΕΒΛΕΠΤΟ ΕΞ ΕΡΓΙΣΚΗΣ. Εών για πρώτη φορά συναντάται στις επιγραφές του θησαυρού το ίδιον του Θράκα θασιλά ΚΕΡΣΕΒΛΕΠΤΗ που διαδέσθηκε τον Κότυ Α', το 360/59 π.Χ.

14. Τέλος, σε δύο φιάλες του θησαυρού, συναντάμε την ίδια ακριβώς επιγραφή ΚΟΤΥΟΣ ΕΓΓΗΣΙΩΝ. Στο λαιμό της ήδας από αυτές αναφέρεται για μια ακόμη φορά το ίδιον ΚΟΤΥ. Η θέση ΓΗΣΤΩΝ δεν έχει ακόμα γίνει γνωστό που ακριβώς βρισκόταν. Εντυπωσιάζει η ορθή χρήση της πρόθεσης εκ - εξ - εγ.

Είναι γεγονός ότι με την ανεύρεση του θησαυρού του Ρόγκου, πολλές απόνεις αρχαιολόγων και ιστορικών για τη γλώσσα και την κοινωνία των Θρακών θα πάψουν να είναι απλές υποθέσεις και θα θρυσσήση τη δικαιωτή

τους. Όπως είναι επίσης γεγονός, ότι νέα ερυθήματα θα γεννήθουν και καινούργιες θέσεις θα προβληθούν που κι αυτές θα περιμένουν με τη σειρά τους τη δικαίωση ή την απόρριψη τους από νέα ευρήματα. Οι Βούλγαροι αρχαιολόγοι χαρακτήρισαν το γεγονός ότι το ευρήμα του αιώνα για τη χώρα τους. Και ίσως να μπν αυτέρβαλαν σε αυτό. Από τις απώνεις που περισσότερο προβληθηκαν στη γειτονική μάς χώρα και που παρουσιάζει μεγαλύτερο ενδιαφέρον είναι εκείνη του καθηγητή Alexander Fo!

Ο καθηγητής Fo πιστεύει ότι τα αντικείμενα του θησαυρού είναι δώρα διπλωματικά των Οδρουρων προς τους Τριβαλλούς και κάμει το συλλογομό μήπως θα έπρεπε να αναβιωθερώνειν τα δύο έως τώρα δύο επιστημονική θέση και αιφορούσαν την ισχυρή οργάνωση του οδρουρικού βασιλείου, αφού δεν μπορεί να δικαιολογηθεί η προσθετικά των Οδρουρων γηγενών να κολακεύουν τους Τριβαλλούς. Ο ίδιος όμως δεσχεται¹² ότι οι Οδρουρωνς γηγενές διατρούσαν στην αυλή τους ποσότητες ευγενών μετάλλων για να πληρώνουν με αυτά τους μισθοφόρους που είχαν στη διάσποτη τους. Και γεννιάται το ερώτημα: Μήπως λοιπόν κάποια στιγμή που δεν υπήρχε ανέπαφο μέταλλο στη θησαυροφλακία του Οδρουρου βασιλιά και το κράτος αντιμετώπισε εξαιτίας κάποιου κινδύνου κατεπέγουσαν την ανάγκη δοθηθείας των Τριβαλλών, προσέφερε σε αυτούς πολύτιμα σκέυη, ίσως και ανωτέρω εξιός που ήσαν παραγγελίες ή φιερώματα προς την οδρουρική αυλή! Αν πράγματι συνέβη αυτό, τότε δεν αποκλείεται η προσφορά του θησαυρού να έγινε στους Τριβαλλούς από τον Κεραεθέλεπτ (360/59 - 341-40 π.Χ.), διάδοχο του Κότων, ο οποίος νέος και ἀπέιρος, μάλις ανέλαβε την εξουσία είχε ν' αντιτεωπίσει απ' τη μα την επανάσταση του Μιλτοκύθη και απ' την άλλη την ανταριά των δύο ανταπτώτων του θρόνου του. Αμαδόκους Β' και Βιτρισδόρ προς υποστήριξη των οποίων κατέφθασε στη Θρακική Χερσόνησο ισχυρή δύναμη του αθηναϊκού στρατού. Αυτή ως μπορούσε να είναι μια λογική ερμηνεία του πώς δρέθηκαν τα πολύτιμα σκέυη του θησαυρού στη χώρα των Τριβαλλών. Η συνέχεια, το γιατί δηλαδή δρέθηκαν βαμμένα, αναφέρθηκε η δήλ. Σε κάποια της εκστρατείες του Φιλίππου Β' ή του γιου του Μ. Αλεξανδρου, ο κάτοχος του θησαυρού δοθήκε για την τύχη του και τα έθαψε πρόχειρα και σε μικρό θάφο με την ελπίδα ότι θα μπορούσε αργότερα να τρέψει.

Σημειώσεις

- N. B. Χοσταρία, P. B. Πουτουρίντζ, A. M. Τοκόνιος «Τζάγκοι αρχεολογικοί ρωμαϊκοί 1961-1962», Βάρι T. I. 6.1.16.
- Treasures of Ancient Macedonia, p. 42 Nr. 45, 7.
- D. Berciu «Arta traco-getica» Bucaresti, 1969, o. 52 fig. 22.6.
- Schmidt PRZ, p. 18, Tab. I, 40-45
- M. Andronicos Les musées grecs. Thessalonique 1975, p. 22, nr. 11.
- Nt. Ιθακώρ «Σερβιμπέρνον αεκρόσιτο τη Μπόρδο». Ικούστοβ 1975 αρ. 3-4, σ. 14-21.
- Ιάνω Μαράζης «Οπτικά ρεκονστρούκτα να ίμπολύτα 6 ντρέβνα, Τράκια -Ιζ-κούστοβ», 1985, αρ. 3 σ. 28.
- M. Darenberg et Edm. Saglio. Dictionnaire des antiquités Paris 1952, p. 153, fig. 239.
- A. Farkas «Style and Subject Matter in Native Thracian Art - The Metropolitan Museum of Art 1982, Metropolitan Museum Journal, 16, p. 34, fig. 2.
- P. Alexandrescu «Le groupe de trésors thraces du nord des Balkans (II). Dacia, t. 28 n. S. Bucarest, 1984, p. 89, fig. 3.
- Κατά τον Κ. Ανοιστολίδη «Περὶ τῆς γλώσσης των Θρακῶν» (Θρακικό 4, 1933, 88), τα σύνθετα θρακικά ανθρωπονόμια προσέρχονται από την παρόπατη δύο κύριους ονοματάν, από τα οποία το πρώτο είναι σε γενική πτώση και το δεύτερο σε ονομαστική. Γιατί λοιπόν να μην υποθέσει κανείς οτι εδώ εμμένει την περίπτωση, την πρώτη ίωνς, ονόματος (ο ΔΙΔΥΣ) που δηλώνει ταυτόχρονα τον τόπο, απ' όπου κατένευται, η γη φυλή σημι ονομά αντικεί.
- A. Fol «Svetlini i Zagadki ot sveta na Trakite» Otechestven Front, 13.5.86.

Βιβλιογραφία

- Casson, Macedonia, Thrace and Illyria, Oxford 1926.
- A. Fol, Politica i cultura i drevna Trakija prez V-IV v., Izkustvo 6/ 1986, c. 2-4.
- P. Ivanov, Otkrivenia na trakiiskoto se-kroviste of Rogozen Izkustvo 6/ 1986 c. 4-8.
- D. Berciu, Arta traco-getica, Bucaresti 1969.
- B. Nikolov, S. Massov, P. Ivanov, Bogatstvoto na trakiiskoto hydoyzvesteno nasledstvo, R. Delo 10.186.
- A. Fol, Svetlini i zagadki ot sveta na Trakite Otechestven Front 13.5.86.
- Δ. Σμαράρης, Ο ελληνισμός της Θράκης, Θεσσαλονίκη 1980.
- Α. Σμαράρης, Λεξικόν Γεωγραφικόν και Ιστορικόν της Θράκης.
- B. Nikolov, S. Massov, P. Ivanov, Unikalno trakiisko sekroviste. Muzei i pametnichite na cultura, 1/86.

The Thracian Treasure of Rogozen

Ph. Tomai

The Persians, taking advantage of the loose political and military status and lack of a strong central administration in the immense area of ancient Thrace —extending from Macedonia to the Dnieper River and from the Aegean Sea to the Carpathia Mount— managed to subdue the numerous and warlike tribes of the southern part and to institute the satrapy of Skudra. Its dominance lasted until 464 BC, since meanwhile its army had suffered heavy defeats in Southern Greece.

The Persian phase in the history of Thrace is succeeded by the so-called state period. The blooming of the political life during this period is mainly owned to the institution of the Odrysian kingdom by Teres I (441 BC). The Odrysian kingdom was rapidly developed and became the major power in the Balkans. The policy Teres and his successors followed was strongly philhellenic. The Thracian rulers of the Odrysian kingdom had perfect relations with the Greek colonies in Thrace and the dominant Greek states of the period. Greek was adopted as the official language of the kingdom and all decrees and political or military agreements were written in Greek. It is worth noticing that besides the Thracian rulers also the local aristocracy mastered Greek language even in every day routine. Furthermore, the marriage between Thracians and Greeks introduced the Greek language to the middle and lower classes of Thracian society. After the death of Cotys I the fall of the Odrysian domain was accelerated. The state was divided in three parts, each under a separate ruler. In 359, the continuously extending policy of Philip I, King of Macedonia, seriously threatened the Odrysian states. Four victorious expeditions enabled Philip to subdue Thrace, which in 341 becomes a Macedonian province administered by a Macedonian general. Alexander the Great continued his father's policy: in 335 he went on an expedition against the Triballi. The fine, significant treasure found recently in Rogozen dates from this last period of Thracian history.